

Kwartaal update

Monitoring van de werkgelegenheid en de sociale bescherming in België

03/04/2024

Working Group Social Impact Crises

.be

FEDRIS

KSZ
BCSS

STATBEL

RVA.be
ONEM.be

HZIV

INHOUD

Kwartaal update	
Achtergrond.....	4
Vooraf.....	4
Overzicht 2023 – vervolledigd	5
Belangrijkste nieuwe updates.....	7
Macro-economische inschattingen.....	8
Vooruitzichten.....	8
Europees niveau	8
België	9
Prijsevoluties	9
Focus: De consumptieprijsindex nader bekeken	10
Arbeidsmarktontwikkelingen.....	13
Arbeidsmarktindicatoren	13
Tijdelijke werkloosheid	15
Zelfstandigen	16
Inkomen, armoede en sociale bijstand	17
Maatschappelijke hulp- en dienstverlening door de OCMW's.....	17
Inkomen & Armoede.....	18
Armoede.....	18
Monitoring van de levensomstandigheden	20
Ruimere sociale ontwikkelingen	23
De Oekraïne crisis	23
Profiel.....	23
Toegang tot medische zorg.....	24
Arbeidsmarktintegratie	25
De energiecrisis.....	27
Evolutie gemiddelde jaarfactuur	27
Potentiële impact op het inkomen	29
Arbeidsongeschiktheid en invaliditeit	30

Focus: Stijgend en hoog aandeel langdurig zieken in België, deelname aan re-integratie instrumenten neemt toe maar blijft beperkt en vertaalt zich niet in een snellere uitstroom30

Evolutie van het aantal arbeidsongeschikten en invaliden31

Arbeidsongeschiktheid.....31

Invaliditeit.....32

Vooraf

Onder de naam 'Working Group Social Impact Covid-19 (WG SIC)'¹ startte in april 2020, op initiatief van de federale crisiscel ECOSOC, een reeks federale instellingen een monitoring van de sociale en tewerkstellingsimpacts van de COVID pandemie. Doelstelling was om een zo actueel en zo volledig mogelijk beeld te bieden van de ontwikkelingen op deze domeinen. Deze monitoring werd verdergezet in 2021 en 2022, waarbij ook de impact van de Oekraïne crisis en de energiecrisis werd opgevolgd. Gelet op het belang van een actueel beeld van de evolutie van de sociale situatie, ook buiten een acute crisisperiode, wordt de monitoring verdergezet, onder de nieuwe naam van de werkgroep 'Working Group Social Impact Crises' (WG SIC).

De resultaten van de monitoring worden verwerkt in een nota. Deze nota was een levend document dat werd aangepast naarmate er nieuwe en aanvullende cijfers beschikbaar kwamen. De nota werd enkele keren herwerkt om hem aan te passen aan de evoluerende (COVID-)situatie. De 'oude' nota's blijven echter beschikbaar en relevant als overzicht van de periode 2020-2022 en zijn beschikbaar op de webpagina van de WG SIC².

Met het oog op een toegankelijker en permanentere vorm van rapportering, is er beslist om de rapporteringsvorm binnen de WG SIC opnieuw te herwerken. De focus blijft evenwel liggen op het samenbrengen van zo recent mogelijke gegevens met het oog op het aanbieden van een zo actueel mogelijk beeld van de tewerkstellings- en sociale situatie.

Maandelijks worden de cijfers geactualiseerd in het [dashboard](#). Daarnaast stelt de werkgroep elke maand een bijbehorende, [beknopte nota](#) op die de belangrijkste evoluties op basis van deze cijfers samenvat. Elk [kwartaal](#) stelt de werkgroep een [uitgebreidere nota](#) samen die een gedetailleerder overzicht geeft van de tewerkstellings- en sociale situatie in België.

¹Methodologische noot over voorlopige administratieve gegevens': Men moet rekening houden dat een deel van de cijferreeksen (en beschikbare breakdowns) die in deze nota worden besproken voorlopig of partieel zijn, en dus grote voorzichtigheid nodig is bij de interpretatie ervan. Voor details betreffende de methodologie, de periodiciteit en het gebruik dient u contact op te nemen met de instellingen die de data aanleveren.

² <https://socialsecurity.belgium.be/nl/sociaal-beleid-mee-vorm-geven/sociale-impact-covid-19>

Belangrijkste vaststellingen

Overzicht 2023 – vervolledigd

Hoewel in vergelijking met voorgaande jaren 2023 op sociaal en werkgelegenheidsvlak een relatief stabiel jaar was, werd 2023 ook gekenmerkt door een lagere maar nog steeds relatief hoge inflatie, arbeidsmarktkrapte, een hoog aantal leefloners en de aanhoudende Oekraïense vluchtelingencrisis. Ondertussen zijn alle relevante gegevens beschikbaar zodat we nu een volledig overzicht van 2023 kunnen geven.

De economische groei vertraagde in 2023 tot 1,5% en werd voornamelijk aangedreven door de binnenlandse vraag, met name de gezinsconsumptie en de bedrijfsinvesteringen. Nochtans werd het leven in 2023 globaal genomen nog steeds duurder. De gemiddelde jaarinflatie bedroeg immers 4,1% in 2023 ten opzichte van 9,6% in 2022. Er waren evenwel inflatieverschillen naar productcategorie. Zo daalden de prijzen voor energie terwijl de inflatie voor voeding op een hoog niveau bleef. Hoewel de hoge inflatie voor iedereen voelbaar was, is het waarschijnlijk dat sociaal zwakkere groepen hier harder door getroffen werden. Zo bleef een aantal indicatoren rond subjectieve armoede overwegend stabiel in 2023, maar waren er hieromtrent ook sterke verschillen naar inkomensgroep.

Daarnaast bleef het aantal leefloners in 2023 en begin 2024 stijgen. Voorlopige cijfers tot januari 2024 wijzen op een zeer hoog niveau van ongeveer 162.300 begunstigden. Het aantal equivalent leefloners bleef stabiel, met voorlopige cijfers tot januari 2024, op ongeveer 31.800 begunstigden. De steunaanvragen voor maatschappelijke hulp- en dienstverlening vertoonden stabiliteit 2023 met in december 2023 304.100 steunaanvragen, tegen 295.500 in januari van hetzelfde jaar (cijfers tot december 2023). Het aantal steunaanvragen voor energie en water bevindt zich eind 2023 op 24.600 in december 2023, tegen 23.700 een jaar eerder. De vragen naar voedselhulp vertoonden een voortgezette stijgende trend met ongeveer 200.000 aanvragen in september 2023, tegen 155.200 een jaar eerder.

Ook in 2023 liet de Oekraïense vluchtelingencrisis zich verder voelen. Hoewel de instroom van vluchtelingen uit Oekraïne in België daalde in 2023 in vergelijking met 2022, blijft een goede integratie van deze groep belangrijk aangezien het conflict voortduurt. Het aandeel werkenden binnen deze groep nam toe in 2023, maar het totale aandeel blijft beperkt. Bovendien gaat het wellicht eerder over tijdelijke en/of deeltijdse tewerkstelling, dan over een structurele uitstroom naar werk. Zo vertaalt de toename van het aantal werkenden zich niet in een daling van het aantal begunstigden met een equivalent leefloon (geschat op 19.700 in januari 2024) binnen deze groep.

Verder was 2023, na de sterke heropleving van de arbeidsmarkt in 2021 en het begin van 2022, vooral een jaar van stabiliteit op vlak van tewerkstelling. In 2023 was 72,1% van de 20 tot 64-jarigen aan het werk tegenover 71,9% in 2022. De

werkloosheidsgraad bleef stabiel op 5,6%. Ook de tijdelijke werkloosheid bleef globaal onder pre-crisis niveau, gemiddeld 121.127 betalingen per maand (oftewel fysieke eenheden) in 2023. Al zorgde onder meer de sterke regenval in meerdere periodes voor een verhoogd gebruik van het tijdelijke werkloosheidsstelsel in getroffen sectoren. Niettemin was 2023 ook opnieuw een jaar van arbeidsmarktkrapte. De vacaturegraad bleef namelijk overwegend stabiel op een gevoelig hoog niveau rond gemiddeld 4,6% in 2023.

Tot slot blijven ongelijkheden tussen verschillende sociale groepen zichtbaar. Daarnaast blijven ook een aantal structurele sociaal-economische uitdagingen, zoals het verhogen van de werkgelegenheidsgraad, de krapte op de arbeidsmarkt, ziekteverzuim, het hoge niveau begunstigden van sociale bijstand, doelmatigheid van de sociale uitkeringen voor niet-werkenden etc., aandachtspunten.

Belangrijkste nieuwe updates

- De **werkgelegenheidsgraad** stijgt in het 4de kwartaal van 2023 tot 72,6% (t.o.v. 72,2% in het 3de kwartaal van 2023). Het jaarresultaat voor 2023 bedraagt 72,1% (20-64-jarigen).
- De **werkloosheidsgraad** daalt van 5,6% in het 3de kwartaal tot 5,5% in het laatste kwartaal van 2023, met een sterke daling bij jongeren. Het jaarresultaat voor 2023 bedraagt 5,6%.
- De tijdelijke werkloosheid blijft op pre-pandemie niveau, met weliswaar hoge niveaus in bouw en industrie.
- Het aantal **faillissementen onder zelfstandigen** blijft in de maanden januari (200) en februari (211) op een relatief hoog niveau. Het voorlopige cijfer voor maart 2024 bedraagt 190.
- Op basis van voorlopige gegevens schatten we dat het aantal personen met een **leefloon** in januari 2024 op ongeveer 162.300 personen ligt. Dit is hoger dan het aantal een jaar geleden (156.500). Het aantal begunstigten equivalent leefloon bedraagt in januari 2024 ongeveer 31.800, waarvan 19.700 ontheemden door de oorlog in Oekraïne. Het aantal maandelijkse aanvragen voor **maatschappelijke hulp** is lager dan onder het hoogtepunt tijdens de covid-periode (304.100 in december 2023 tegen een maximum van 340.000) maar blijft op een hoog niveau.
- Het armoederisico (AROP) en het aantal personen in een (quasi-)jobloze huishouden dalen tussen EU-SILC 2022 en EU-SILC 2023. Het percentage personen met risico op armoede of sociale uitsluiting (AROPE) en het aandeel personen in ernstige materiële deprivatie blijven overwegend stabiel tussen EU-SILC 2022 en EU-SILC 2023.
- De **inflatie** neemt tussen januari en februari toe van 1,75% tot 3,20%. In maart blijft de algemene inflatie stabiel op 3,18%.
- In het vierde kwartaal 2023 blijft het aandeel Oekraïense ontheemden tussen 18 en 64 jaar dat enige werkervaring heeft opgedaan in België overwegend stabiel ten opzichte van het derde kwartaal 2023 (van 28% in 3Q 2023 tot 29% in 4Q 2023) .
- De gemiddelde **jaarfactuur voor elektriciteit** blijft overwegend stabiel in januari (1.221,68 euro) en februari (1.171,42 euro) 2024. De **jaarfactuur voor aardgas** neemt daarnaast af van 1.540,76 euro in januari 2024 tot 1.349,92 euro in februari 2024. Recentelijk neemt de inflatie voor aardgas echter opnieuw sterk toe van -3,46% in februari 2024 tot 27,59% in maart 2024.
- Het **percentage personen dat aangeeft moeilijk rond te komen (Statbel)** neemt licht toe in het vierde kwartaal 2023 (42,4%) ten opzichte van het derde kwartaal 2023 (40,3%).

Macro-economische inschattingen

Na een krimp van de economie in 2020 omwille van de Covid-crisis en een sterke heropleving van de economie in 2021, vertraagde de economische groei in 2022 tot 3%. In 2023 vertraagt de groei van het bbp zich verder, resulterend in een groei van 1,5%. Daarnaast werd het jaar 2022 gekenmerkt door een zeer hoge inflatie, rond de 9,6%. Hoewel de inflatie in 2023 geleidelijk daalde, bleef het niveau van de gemiddelde jaarinflatie nog steeds hoog, rond de 4,1%.

Vooruitzichten³

De Europese Commissie publiceerde in februari 2024 haar *Winter 2024 Economic Forecast*⁴. Ook de OESO publiceerde in diezelfde maand een *Economic outlook*⁵ (EO) rapport. Verder publiceerde het Federaal Planbureau haar *economische vooruitzichten*⁶. Al deze organisaties stellen hun groeiverwachtingen opnieuw bij ten opzichte van hun vorige rapporten. Algemeen wordt er een bescheiden economische groei verwacht voor 2024 in België die zich daarna verder zal stabiliseren. Daarnaast zou de inflatie tegen 2025 opnieuw afkoelen.

Europees niveau

De Europese Commissie stelt de prognoses in haar Winter 2024 Economic Forecast opnieuw naar onder bij ten opzichte van haar Autumn 2023 forecast. Concreet worden de *groeiprognoses* voor de EU en de Eurozone opnieuw lichtjes naar beneden bijgesteld. Er wordt nu een bbp-groei verwacht van 0,5% (-0,1 procentpunt t.o.v. Autumn forecast) voor 2023 in de EU en in de Eurozone. Verder wordt er een bbp-groei verwacht van 0,9% voor de EU (-0,4 ppt t.o.v. Autumn forecast) en 0,8% (-0,5 ppt t.o.v. Autumn forecast) voor de eurozone in 2024. In 2025 zal de economische activiteit naar verwachting verder toenemen met 1,7% in de EU en 1,5 % in de eurozone (-0,1 ppt t.o.v. Autumn forecast).

De OESO raamt dat de economische groei in de *eurozone* 0,6% (-0,3 ppt t.o.v. EO in november 2023) zal bedragen in 2024 en opnieuw licht zal aantrekken tot 1,3% in 2025 (-0,2 ppt t.o.v. EO in november 2023). In 2023 bedroeg de inflatie in de eurozone 5,4%. De inflatie zal vervolgens in 2024 en 2025 opnieuw afnemen respectievelijk tot 2,6% en 2,2% volgens de OESO.

³ Om een beeld te krijgen van macro-economische evoluties in de toekomst doen we voornamelijk beroep op vooruitzichten of ramingen. Het is echter wel belangrijk om steeds in het achterhoofd te houden dat deze vooruitzichten steeds gepaard gaan met enige mate van onzekerheid.

⁴ https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/winter-2024-economic-forecast-delayed-rebound-growth-amid-faster-easing-inflation_en

⁵ <https://www.oecd.org/economic-outlook/february-2024/>

⁶ <https://www.plan.be/publications/publication-2458-nl-economische-begroting-2024-economische-vooruitzichten-2025-2029-van-februari-2024>

De verwachtingen op vlak van *inflatie* worden door de Europese Commissie in haar Winter Forecast opnieuw naar boven bijgesteld ten opzichte van haar Autumn Forecast. Volgens hen zal de inflatie in de EU dalen van 6,3% in 2023 tot 3,0% in 2024 en 2,5% in 2025. In het eurogebied zal de inflatie naar verwachting afnemen van 5,4% in 2023 tot 2,7% in 2024 en 2,2% in 2025.

België

Voor *België* raamt de Europese Commissie een bescheiden maar stabiele economische groei van 1,5% in 2023, 1,4% in 2024 en 1,5% in 2025. De inflatie zal in België naar verwachting gelijk zijn aan 2,3% in 2023, 3,5% in 2024 en 2,3% in 2025.

Het Federaal Planbureau (FPB) raamt dat de economische groei in 2024 zal uitkomen op 1,4% t.o.v. 1,5% in 2023. De jaren nadien zou de groei stabiliseren op 1,3% en 1,4% voor de periode 2025-2029. Daarnaast zal de inflatie in België voor 2024 naar verwachting 2,8% bedragen (t.o.v. 4,1% in 2023) en verder afkoelen tot 1,8% vanaf 2025. Tot slot zal de werkgelegenheid naar verwachting toenemen met ongeveer 253.000 personen tussen 2024 en 2029, wat resulteert in een stijging van de werkgelegenheidsgraad van 72,1% in 2023 tot 74,3% in 2029.

Prijsevoluties

In 2022 was de gemiddelde jaarinflatie gelijk aan 9,6% ten opzichte van 2,4% in 2021. Ook in 2023 bleef de inflatie op een hoog niveau, maar nam in de loop van dat jaar wel geleidelijk af. Dit resulteerde in een gemiddelde jaarinflatie van 4,1% (bron: Statbel⁷).

Naast inflatievooruitzichten, beschikken we ook over maandelijkse inflatiecijfers (Bron: Statbel). Na een algemeen dalende trend in de eerste helft van 2023, volgde de *inflatie*⁸ in de drie laatste maanden van 2023 een licht toenemende trend. Deze trend zet zich verder in de eerste twee maanden van 2024. Tussen januari en februari 2024 neemt de inflatie immers verder toe van 1,75% tot 3,20%. In maart 2024 blijft de algemene inflatie stabiel op 3,18% (grafiek 1).

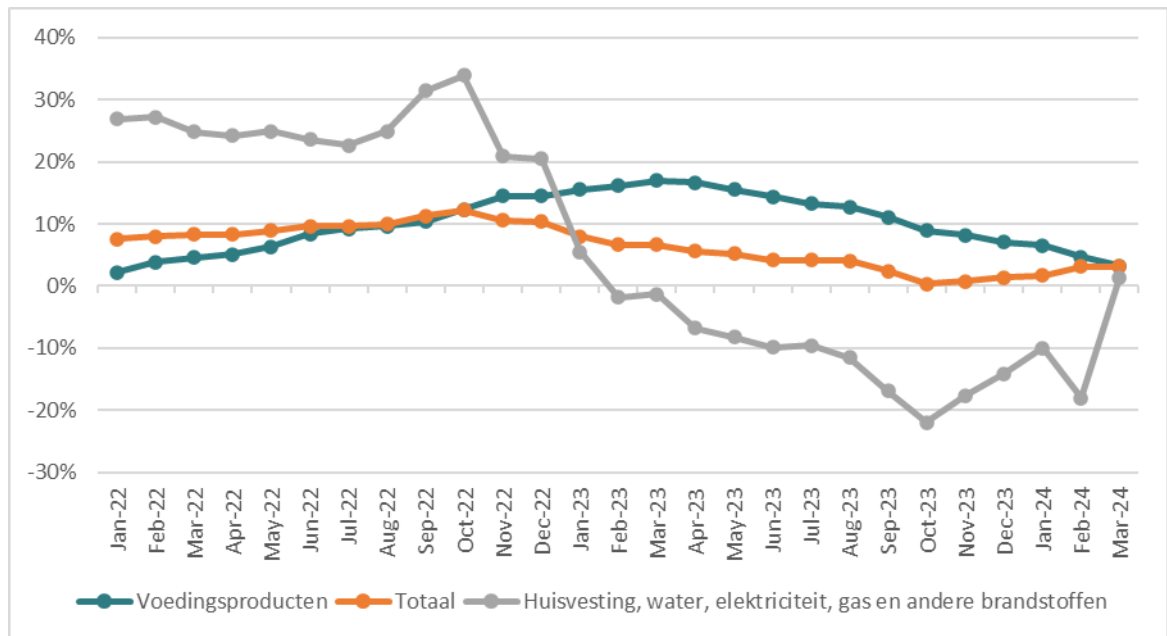
De *inflatie van voedingsproducten* blijft op een hoog niveau, hoewel voor deze groep de inflatie geleidelijk, lichtjes blijft afnemen. Tussen januari en maart 2024 neemt de inflatie voor voeding lichtjes af van 6,58% tot 3,21% (grafiek 1).

Voor de subgroep "*huisvesting, water, elektriciteit, gas en andere brandstoffen*" bedroeg de inflatie in januari 2024 -10,01% en -18,00% in februari 2024. In maart 2024 wordt de inflatie voor deze subgroep opnieuw lichtjes positief (1,44%) (grafiek 1). Wat binnen deze groep het sterkst opvalt, is dat de inflatie voor aardgas opnieuw sterk positief is in maart 2024: in januari 2024 bedroeg deze inflatie nog -50,47%, om in februari verder te evolueren naar -3,46% en in maart op 27,59% te komen.

⁷ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/consumtieprijsindex/consumtieprijsindex>

⁸ "Inflatie wordt gedefinieerd als de verhouding tussen de waarde van het indexcijfer van de consumtieprijzen van een gegeven maand en het indexcijfer van dezelfde maand het jaar voordien. De inflatie meet dus het tempo waarin het algemene niveau van de prijzen evolueert", basisjaar: 2013=100 (Bron: Statbel).

Grafiek 1. Evolutie inflatie (algemeen, voedingsproducten en huisvesting), België, januari 2022 tot maart 2024 (%)

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium)

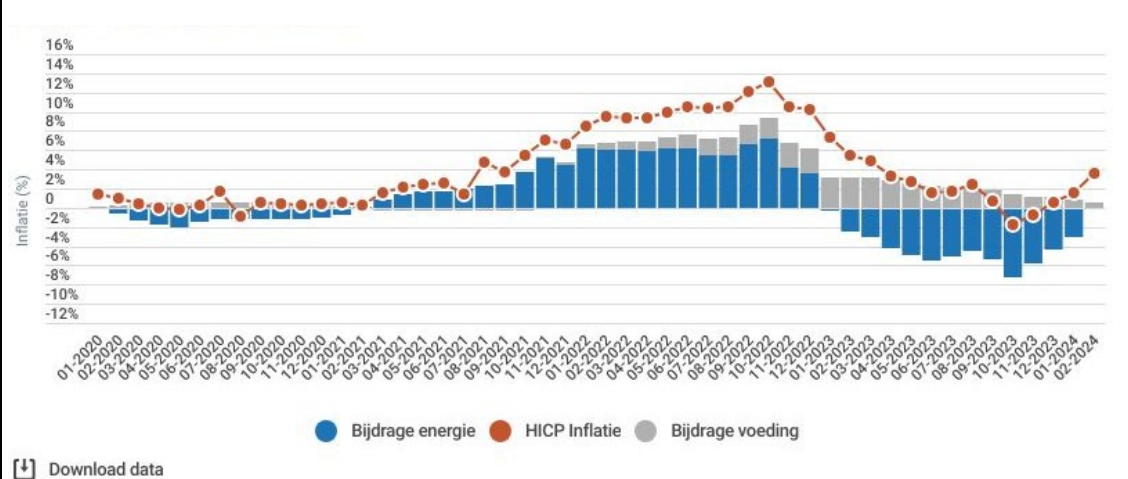
Focus: De consumptieprijsindex nader bekeken

De sterke toename van de inflatie, vooral sinds de oorlog in Oekraïne begin 2022, gaf aanleiding om ook prijsevoluties meer in detail op te volgen als belangrijke factor van de leefomstandigheden van de bevolking. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de productgroepen voeding en huisvesting, energie en water als basisproducten, die een relatief grotere plaats innemen in het budget van zwakkere sociale groepen. Een relatief grotere stijging van deze producten heeft een grotere impact op de leefomstandigheden van deze groepen in vergelijking met sterkere categorieën. Dit geldt zeker bij vrij abrupte prijsschokken zoals tijdens de energiecrisis in 2022.

Enig voorbehoud moet wel aangetekend worden bij de impact van de evolutie van de energieprijzen zoals deze in de index van consumptieprijsen weerspiegeld worden. Tijdens deze crisis werd immers duidelijk dat de prijsevolutie van energieproducten wordt berekend op basis van de prijs van nieuwe contracten, terwijl huishoudens met lopende contracten minder impact ondervonden door de stijging van de energieprijzen. De reële (differentiële) impact van de evolutie van de energieprijzen op het gezinsbudget van huishoudens blijft daardoor moeilijk in te schatten.

Grafiek 2 geeft de evolutie van inflatie over de afgelopen jaren, en daarin de bijdrage van voeding en energie. Hieruit blijkt dat de inflatie in 2023 gevoelig afnam, ten gevolge van de daling van de energieprijzen. Zoals reeds bleek uit de voorgaande rapporteringen van de WG SIC bleef voeding een opwaartse druk uitoefenen.

Grafiek 2. Bijdrage van energie en voeding tot de inflatie

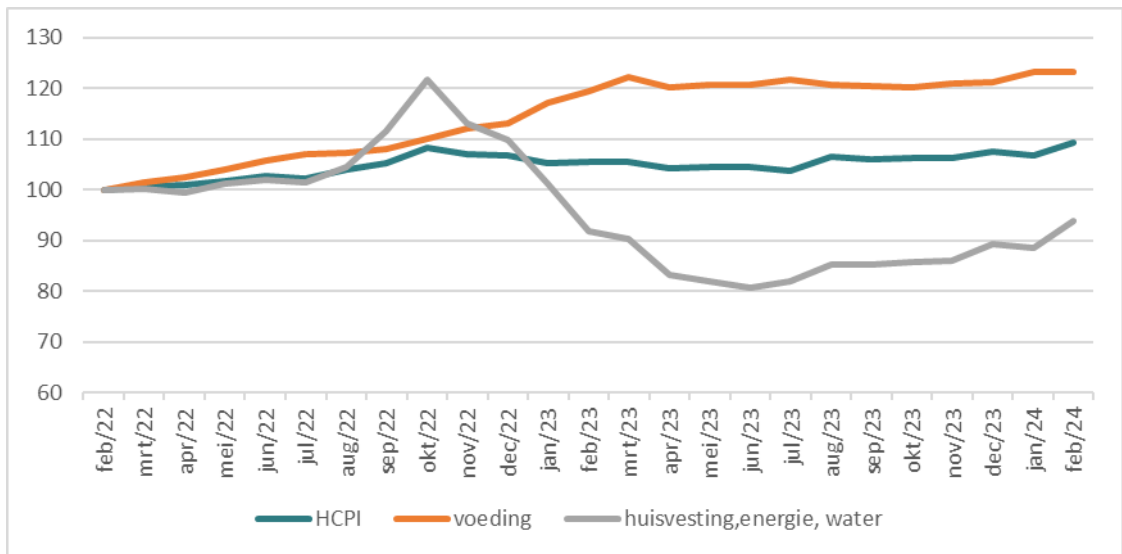
Bron: Statbel⁹

Het cumulatieve effect van de prijsevolutie over de afgelopen periode wordt duidelijker als we de cijfers op langere termijn bekijken en met elkaar vergelijken. Grafiek 3 toont de evolutie van de HCPI (basis 2015) sinds februari 2022. De opeenvolgende prijsevoluties leidden tot een prijsniveau dat voor voeding in februari 2024 23% hoger ligt. Deze stijging heeft zich grotendeels in 2022 voltrokken, terwijl in 2023 het prijsniveau vanaf maart grosso modo stabiel bleef voor voeding.

Voor huisvesting, energie en water ligt het prijsniveau sinds januari 2023 onder dat van februari 2022. Voor deze productgroep moet echter opgemerkt worden dat de stijging reeds medio 2021 optreedt. Als we vergelijken met juli 2021 ligt het prijsniveau ook nog 20% hoger. Over deze laatste periode bekeken ligt de stijging van de voeding en huisvesting/energie/water dan ook hoger dan de algemene prijsevolutie.

⁹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/consumtieprijsindex/geharmoniseerde-consumtieprijsindex-hicp>

Grafiek 3. Evolutie HCPI (basis 2015) ten opzichte van februari 2022 voor voeding en Huisvesting, energie en water.

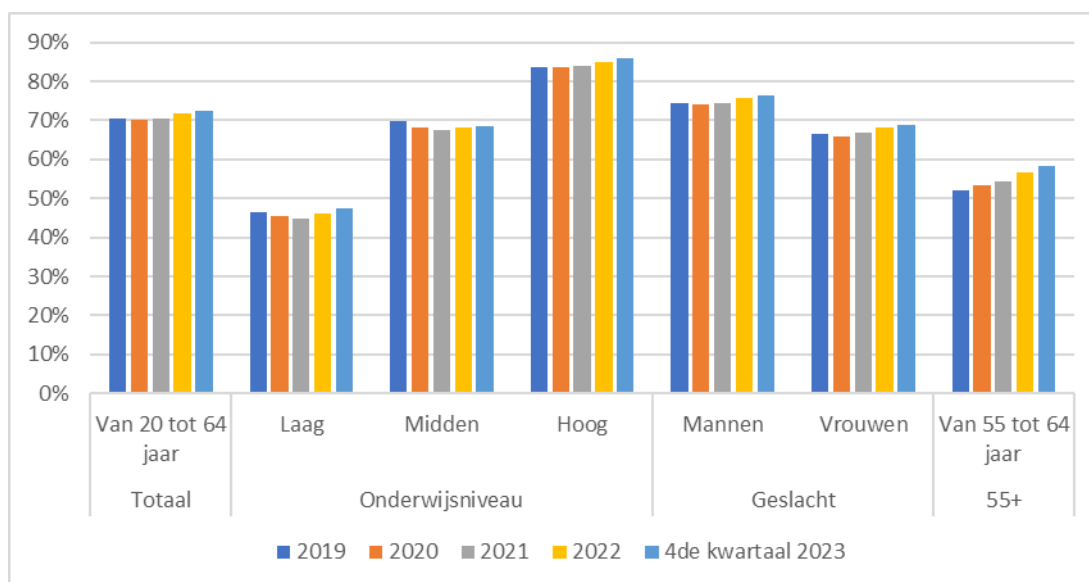
Bron: Statbel

Arbeidsmarktontwikkelingen

Arbeidsmarktindicatoren

De **werkgelegenheidsgraad** stijgt in het 4de kwartaal van 2023 tot 72,6% (t.o.v. 72,2% in het 3de kwartaal van 2023)¹⁰. Het jaarresultaat voor 2023 bedraagt 72,1% (20-64-jarigen) tegenover 71,9% in 2022. De **werkloosheidsgraad** daalt, van 5,6% in het derde kwartaal tot 5,5% in het vierde, met een sterke daling bij jongeren, maar ook bij kortgeschoolden. Ook bij personen met een niet-EU-nationaliteit is er een duidelijke afname. Op jaarbasis blijft de werkloosheidsgraad stabiel op 5,6% in 2023 t.o.v. 2022. Daarnaast zien we in het vierde kwartaal een toename van het aantal werkenden met een 2de job en van het aantal werkenden in tijdelijk werk.

Grafiek 4. Werkgelegenheidsgraad (2019-2023)

Bron: Enquête naar de Arbeidskrachten, Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium)

Noot: **Brek** in de resultaten in 2021 omwille van de herziening van de vragenlijst en de wijziging van de IAB-definities van werkloosheid en werkgelegenheid.

Na 2022, was ook in 2023 de **krapte** op de arbeidsmarkt één van de belangrijkste uitdagingen in België. De **vacaturegraad** bevindt zich al sinds eind 2021 op het hoogste niveau sinds het begin van de enquête (2012).¹¹ De opwaartse trend zette zich door in het tweede kwartaal van 2022 en stagneert op een hoog niveau in 2023, met 4,7% in het eerste kwartaal, 4,6% in het tweede, 4,7% in het derde en 4,4% in het laatste kwartaal van 2023. Over heel het jaar 2023, komen we op een vacaturegraad van gemiddeld 4,6%. De

¹⁰ Kwartaalresultaten van Statbel op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK): <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid#news>

¹¹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/vacatures-op-de-arbeidsmarkt>

vacaturegraad is eind 2023 het hoogst in de sector 'Informatie en communicatie', en blijft hoger in kleine ondernemingen (5,40%) dan in grote en middelgrote ondernemingen (4,24%).

Tabel 1: Vacaturegraden per activiteitssector, 2019-2023

Taux de vacance d'emploi -Total	2021			2022				2023			
	2ème trimestre	3ème trimestre	4ème trimestre	1er trimestre	2ème trimestre	3ème trimestre	4ème trimestre	1er trimestre	2ème trimestre	3ème trimestre	4ème trimestre
B. Industries extractives	1,7%	2,2%	2,7%	1,5%	1,6%	1,9%	1,7%	1,9%	1,5%	1,2%	0,2%
C. Industrie manufacturière	3,8%	5,2%	5,3%	5,7%	5,5%	5,8%	5,0%	5,4%	4,8%	4,9%	3,9%
D. Production et distribution d'électricité, de gaz, de vapeur et d'air conditionné	2,8%	2,7%	3,9%	3,5%	3,7%	3,2%	4,1%	4,4%	5,4%	1,7%	6,1%
E. Production et distribution d'eau; assainissement, gestion des déchets et dépollution	3,9%	4,7%	4,8%	4,0%	3,9%	3,7%	2,7%	3,6%	4,4%	4,3%	3,6%
F. Construction	8,0%	8,0%	7,7%	7,3%	7,0%	7,6%	6,1%	6,1%	6,5%	6,7%	5,9%
G. Commerce; réparation d'automobiles et de motocycles	4,6%	4,5%	5,0%	4,8%	5,0%	5,4%	4,3%	4,5%	4,6%	5,0%	4,5%
H. Transports et entreposage	3,9%	4,1%	4,7%	5,5%	5,2%	4,1%	4,3%	4,5%	4,5%	4,3%	4,1%
I. Hébergement et restauration	10,2%	11,3%	8,9%	9,5%	7,9%	7,8%	8,2%	8,0%	9,1%	9,2%	6,9%
J. Information et communication	7,2%	9,1%	9,0%	9,0%	9,1%	8,5%	8,0%	8,4%	7,0%	6,6%	7,1%
K. Activités financières et d'assurance	2,7%	2,9%	4,0%	4,6%	3,9%	3,5%	3,3%	3,8%	3,5%	4,0%	3,6%
L. Activités immobilières	2,9%	5,5%	1,6%	3,1%	2,7%	3,1%	1,8%	2,8%	2,6%	2,5%	4,9%
M. Activités spécialisées, scientifiques et techniques	6,9%	8,2%	8,5%	8,6%	9,4%	8,1%	8,3%	7,5%	7,9%	7,6%	7,8%
N. Activités de services administratifs et de soutien	4,2%	5,2%	4,6%	4,8%	5,3%	5,6%	4,9%	5,6%	5,3%	5,2%	6,0%
O. Administration publique	3,3%	2,7%	2,7%	2,8%	3,5%	3,1%	3,2%	3,3%	3,2%	3,2%	3,4%
P. Enseignement	2,5%	3,3%	3,2%	3,1%	2,8%	3,0%	2,9%	3,4%	3,3%	3,6%	2,8%
Q. Santé humaine et action sociale	2,2%	2,6%	2,7%	2,8%	3,3%	3,3%	3,0%	3,0%	3,2%	3,2%	3,0%
R. Arts, spectacles et activités récréatives	4,8%	5,8%	3,8%	3,3%	4,7%	5,0%	3,2%	3,9%	3,8%	5,5%	4,0%
S. Autres activités de services	4,2%	4,2%	3,3%	3,0%	5,0%	3,8%	3,1%	3,7%	2,5%	3,6%	2,5%
Ensemble	4,2%	4,7%	4,7%	4,8%	5,0%	4,9%	4,5%	4,7%	4,6%	4,7%	4,4%

Bron: Statbel, Vacaturestatistieken¹²

Het aantal **uitzendkrachten** (bron: RSZ) daalt sinds het derde kwartaal van 2022 en was in de eerste helft van 2023 iets meer dan 10% lager dan in dezelfde maanden een jaar eerder. Eind 2023 en begin 2024 blijft de uitzendarbeid bijna 8% onder het niveau van dezelfde periode in het voorgaande jaar. Het aantal **flexijobs** is daarentegen in het voorjaar van 2023 een 15% tot 20% hoger dan in het voorjaar 2022 (bij detailhandel en kappers zelfs 30% hoger). Tijdens de zomerperiode is het aantal flexijobs een 10% tot 15% hoger dan in 2022 (groter aanbod studenten), aan het einde van de zomer is de stijging opnieuw tussen de 15% en de 20%. In het najaar ligt de toename nog tussen de 10% en 15%. Ook begin 2024 ligt de toename rond de 10%. Het aantal **extra's** blijft onder het pre-coronaniveau (en is dus waarschijnlijk gedeeltelijk omgezet/vervangen door flexijobs). Het aantal flexijobs bij detailhandel/kappers is ten opzichte van 2022 met meer dan 30% toegenomen in 2023, maar begin 2024 is de toename ten opzichte van begin 2023 beperkter (tussen de 5% en 10%). Ook de cijfers voor **studentenarbeid** liggen begin 2023 tussen de 5% en 10% hoger dan in 2022. Mogelijk is dit een effect van het optrekken vanaf 01/01/2023 van het aantal uren dat in het stelsel van studentenarbeid mag gepresteerd worden van 475 naar 600 uren. De zomerpiek van 2023 is maar licht hoger dan die van 2022 (2 à 3%). Aan het einde van de zomerperiode daalt de inzet van studenten, maar de toename t.o.v. dezelfde periode van 2022 is terug groter (rond de 10%). Ook begin 2024 is er een toename van het aantal studenten ten opzichte van begin 2024 (ongeveer 6 à 8%).

¹² <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/vacatures-op-de-arbeidsmarkt>

Het saldo van instroom-uitstroom van de gewone tewerkstellingstypes (privésector, cijfers RSZ) lag in 2023 in de lijn van 2022, al is het cijfer iets minder positief. De maand september kent steeds een grotere instroom, maar deze is iets beperkter dan in 2022 en ook de laatste maanden van 2023 zijn minder positief dan die van 2022. De eerste maanden van 2024 liggen in de lijn van deze van 2023.

Het aandeel **volwassenen** (18-59 jaar) dat leeft in een **huishouden waar niemand betaald werk** verricht, werd in september 2023 geschat op 10,1%. In oktober neemt dit aandeel af tot 9,2% om in november opnieuw toe te nemen tot 11,1% en in december af te nemen tot 10,5%. Het aandeel **kinderen dat leeft in een baanloos huishouden**, werd in september geschat op 11,4%. Dit aandeel neemt opnieuw af tot 8,7% in oktober om in november en december te evolueren naar respectievelijk 9,5% en 10,5% (Bron: Statbel).

Het aantal betrokkenen bij een aankondiging van een procedure van **collectief ontslag** lag in september en oktober vrij hoog (1.207 en 1.112 personen), maar daalt vervolgens (305 in november, 211 in december 2023 en 88 in januari 2024). In februari was het aantal weer gevoelig hoger, met 1.015 personen.

Tijdelijke werkloosheid

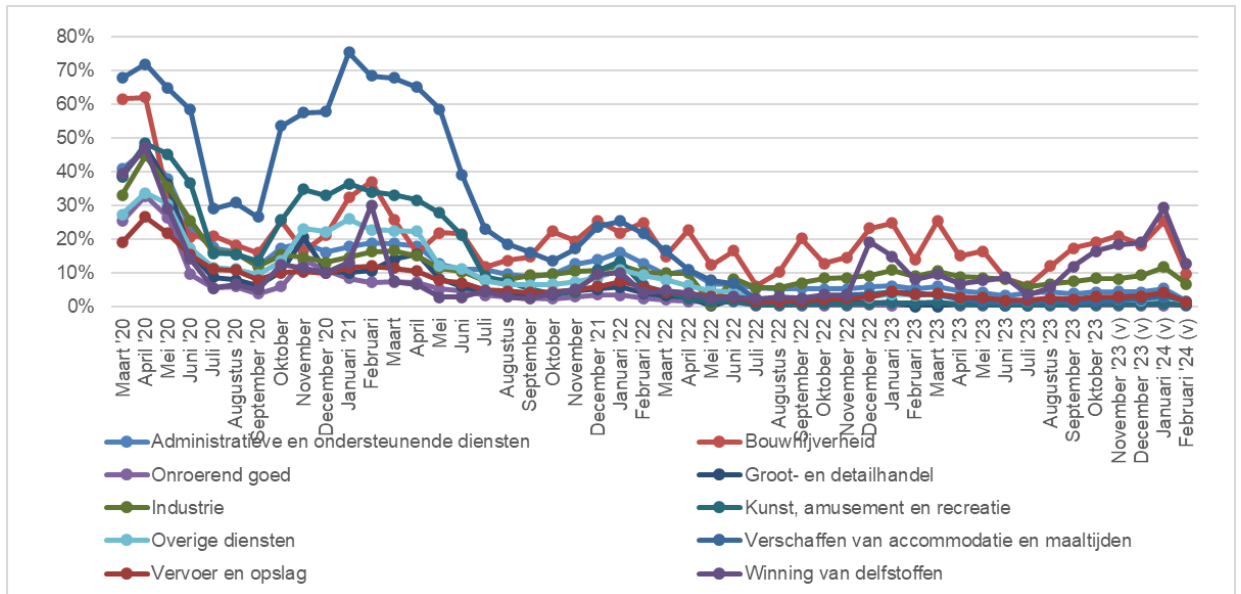
Betreffende de tijdelijke werkloosheid, telden de RVA in 2023 gemiddeld zo'n 121.127 betalingen per maand (of fysieke eenheden). Dit is een afname ten opzichte van 2022 met zo'n 25,5% en ook een gevoelige afname ten opzichte van 2020 toen het nog ging om gemiddeld ongeveer 500.000 betalingen per maand. Een van de redenen voor de afname voor het gebruik van het tijdelijke beschermingsstelsel in 2023 is het feit dat de versoepelde regeling voor tijdelijke werkloosheid vanwege de COVID-19 crisis vanaf de tweede helft van 2022 niet meer van toepassing was. In het eerste deel van 2023 bleef de tijdelijke werkloosheid nog relatief hoog, mede door de tijdelijke werkloosheid voor energie-intensieve bedrijven die van kracht was tussen het laatste kwartaal van 2022 en het tweede kwartaal van 2023. Daarnaast hadden de felle regen en de weeromstandigheden in 2023 een belangrijke impact op de tijdelijke werkloosheid. (Bron: RVA¹³)

In grafiek 5 zien we dat het stelsel van de tijdelijke werkloosheid in 2023 en begin 2024 vooral gebruikt wordt in de bouw- en de industriële sector, en in de winning van delfstoffen (weliswaar een kleine sector). Dat verklaart waarom het grootste deel van de personen die (minstens één dag van de maand) tijdelijk werkloos waren mannen zijn (80,0% van de tijdelijke werklozen in februari 2024). Kortgeschoolden en personen met een buitenlandse nationaliteit zijn nog steeds sterk oververtegenwoordigd, maar daarnaast gaat het vooral om iets oudere werknemers, en werknemers uit de middelste loonklassen.

Globaal genomen was het aantal personen waarvoor een betaling tijdelijke werkloosheid werd geregistreerd in januari 2024 relatief hoog, maar in februari lijkt het alweer te dalen.

¹³ [De RVA in 2023 – Volume 2: indicatoren van de arbeidsmarkt en evolutie van de uitkeringen](#)
[Jaarverslag RVA 2023 | De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening](#)

Grafiek 5. Aandelen personen voor wie een betaling tijdelijke werkloosheid werd geregistreerd op het totaal werknemers per sector, voor de 10 sectoren met de hoogste aandelen (maart 2020 – februari 2024)

(v): voorlopige cijfers

Bron: RVA; Berekeningen: FOD WASO

Zelfstandigen

In 2023 waren er 2.347 **faillissementen onder zelfstandigen**. Dit is het hoogste totale aantal tussen 2016 en 2023. Hiermee wordt dus ook het niveau van 2022 en 2019 overschreden toen het aantal faillissementen ook hoger was dan 2.000. In 2020 en 2021, de twee COVID-jaren, lag dit aantal gevoelig lager mede door de genomen steunmaatregelen tijdens de COVID-crisis.

Voor de eerste maanden van 2024 blijft het aantal faillissementen onder zelfstandigen op een hoog niveau, boven de 200. Concreet neemt het aantal faillissementen onder zelfstandigen licht af van 235 in december 2023 tot 200 in januari 2024 maar stijgt opnieuw tot 211 in februari. Ten opzichte van diezelfde maanden in voorgaande jaren, ligt dit aantal globaal genomen hoger. Het voorlopige aantal voor maart is gelijk aan 190.

Inkomen, armoede en sociale bijstand

Maatschappelijke hulp- en dienstverlening door de OCMW's

Voor het uitbreken van de coronacrisis (2019) bedroeg het aantal rechthebbenden op maatschappelijke integratie ongeveer 160.000 op maandbasis, waarvan bij benadering 147.000 een leefloon ontvingen. Om de effecten van de coronacrisis in de sociale bijstand sneller en meer gedetailleerd te kunnen monitoren, heeft de POD Maatschappelijke Integratie een specifieke enquête opgezet bij de OCMW's en werk gemaakt van schattingen op basis van voorlopige administratieve gegevens.¹⁴

De start van de coronacrisis markeerde het begin van een sterk stijgende trend die in februari 2021 een hoogtepunt bereikte met 160.000 personen die een **leefloon** ontvingen op maandbasis.

De cijfers daalden daarna, maar sinds 2023 merken we weer een stijging. Op basis van voorlopige gegevens schatten we dat het aantal personen met een leefloon in januari 2024 ligt op ongeveer 162.355 personen. Dit is hoger dan het aantal een jaar geleden (156.500), maand op maand en aldus een stijging met 3,9 procentpunten. Dit betekent dat het hoge niveau dat bereikt werd gedurende COVID, wordt overschreden begin 2024. Het huidige niveau ligt ongeveer 1,3 ppt boven de piek van de coronacrisis.

Het aantal personen met een **equivalent leefloon** bleef globaal genomen zeer stabiel tijdens de coronacrisis rond de 11.000 personen. Ingevolge de Oekraïne crisis zagen we begin 2022 een sterke toename tot ongeveer 30.000 personen met equivalent leefloon. Dit cijfer heeft zich gestabiliseerd sinds de zomer van 2022. Deze sterke stijging is dus te verklaren door de personen die gevlucht zijn voor de oorlog in Oekraïne en het statuut van 'tijdelijke bescherming' krijgen. Op basis hiervan kunnen ze beroep doen op het OCMW voor een equivalent leefloon. We merken immers dat dit aantal in januari 2024 ongeveer 31.800 begunstigen bedraagt, waarvan 19.700 ontheemden door de oorlog in Oekraïne. De toename van het aantal werkenden onder de ontheemden van de oorlog, vertaalt zich dus niet in een daling van het aantal begunstigen met een equivalent leefloon, waarschijnlijk omwille van een hoge mate van deeltijdse en/of tijdelijke arbeid.

Op basis van de enquête bij OCMW's zien we tijdens de coronacrisis een zeer sterke stijging van **andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening** tot een hoogtepunt van ongeveer 340.000 aanvragen bij de OCMW's op maandbasis.

¹⁴ Zie onder voetnoot 'methodologische noot over voorlopige administratieve gegevens'.

Dit aantal steunaanvragen bedraagt in december 2023 ongeveer 304.000 steunaanvragen. Dit blijft een bijzonder hoog aantal. We merken wel een stabilisering in de loop van 2023. De aanvragen voor hulp bij energiefacturen en water liggen in december 2023 op ongeveer 24.500, hetgeen stabiel is ten opzichte van eind 2022. De aanvragen voor schuldhulpverlening (33.300 steunaanvragen in december 2023) zijn ten opzichte van een jaar eerder (37.000) iets gedaald, de aanvragen voor voedselhulp blijven stijgen (ongeveer 195.000 in september 2023 tegen 155.000 een jaar eerder).

Inkomen & Armoede

Cijfers over inkomen en armoede laten geen snelle, up-to-date monitoring toe aangezien ze doorgaans slechts jaarlijks worden gepubliceerd. Om toch een idee te krijgen van hoe het inkomen en/of de armoedecijfers evolueren baseren we ons op macro-economische ramingen en subjectieve cijfers.

Zo verwacht het Federaal Planbureau in haar 'Economische vooruitzichten 2025-2029 van februari 2024'¹⁵ dat het *reëel beschikbaar inkomen van de particulieren*, zal stijgen met 2,1% in 2024 (tegenover 3,6% in 2023). De toename zou in de jaren nadien afzwakken met een stijging van 1,5% in 2025; 1,4% in 2026 en 1,3% in 2027, 2028 en 2029.

Armoede

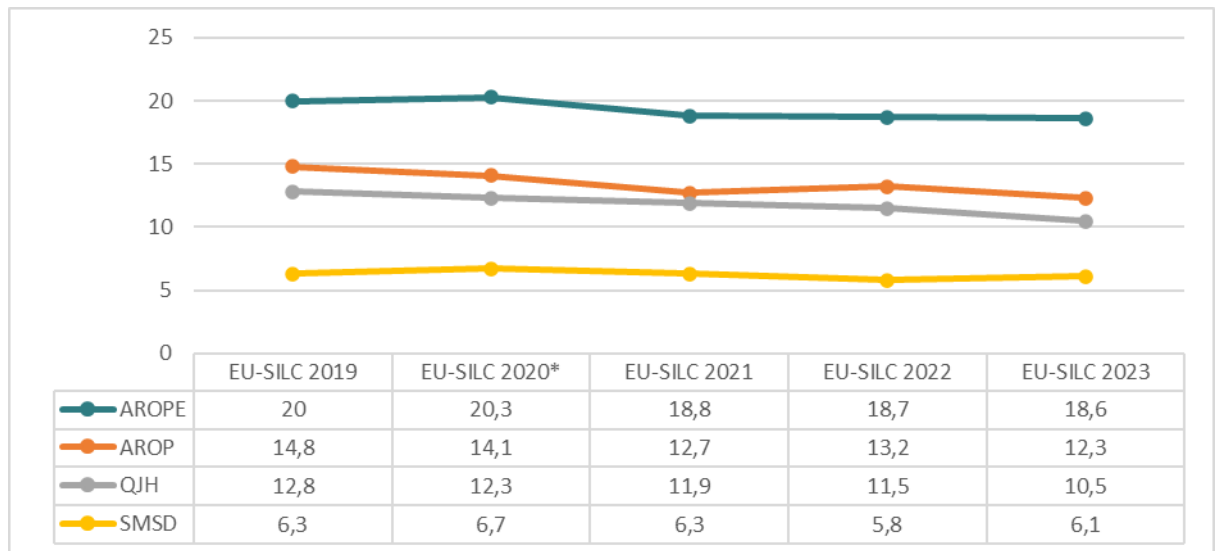
In België is het risico op armoede of sociale uitsluiting (AROPE) overwegend stabiel gebleven op basis van de EU-SILC 2023 ten opzichte van EU-SILC 2022. Dat blijkt uit de nieuwe SILC-cijfers die Statbel¹⁶ begin februari publiceerde. In de EU-SILC 2022 bedroeg de AROPE namelijk 18,7% tegenover 18,6% in de EU-SILC 2023. Deze recente stabilisatie van het AROPE is enerzijds toe te schrijven aan een daling van het monetair armoederisico (AROP) en een daling van het aandeel (quasi) jobloze houthouden (QJH), beide met ongeveer 1 procentpunt. Zowel de AROP als de QJH hebben betrekking op het voorgaande inkomensjaar vb. voor EU-SILC 2023 gaat het om het inkomensjaar 2022. Anderzijds is er zeer lichte (niet-significante) toename van de ernstige sociale en materiële deprivatie (SMSD) in EU-SILC 2023 ten opzichte van de EU-SILC 2022 maar het niveau blijft onder dat van de EU-SILC 2019 (zie grafiek 6).

Wanneer we de cijfers op de iets langere termijn bekijken, zien we dat het niveau van de AROPE, AROP en de QJH lager ligt in de EU-SILC 2023 ten opzichte van de EU-SILC 2019 terwijl het niveau van de SMSD overwegend stabiel is gebleven in diezelfde periode (zie grafiek 6).

¹⁵ [Federaal Planbureau - Publicatie - Economische begroting 2024 – Economische vooruitzichten 2025-2029 van februari 2024](#)

¹⁶ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

Grafiek 6. Evolutie van de AROPE, AROP, SMSD en QJH, EU-SILC 2019 – 2023, België, in %

Bron: EU-SILC, Statbel

Wat bovendien ook opvalt, is dat op basis van de EU-SILC 2023 een aantal kwetsbare groepen erop vooruit zijn gegaan. Zo neemt de AROP en de QJH af voor laagopgeleiden, leden van éénoudergezinnen, huurders en personen geboren buiten de EU27, voor de EU-SILC 2023 ten opzichte van de EU-SILC 2022. Deze observaties liggen in lijn met de algemene tendensen hierboven beschreven.

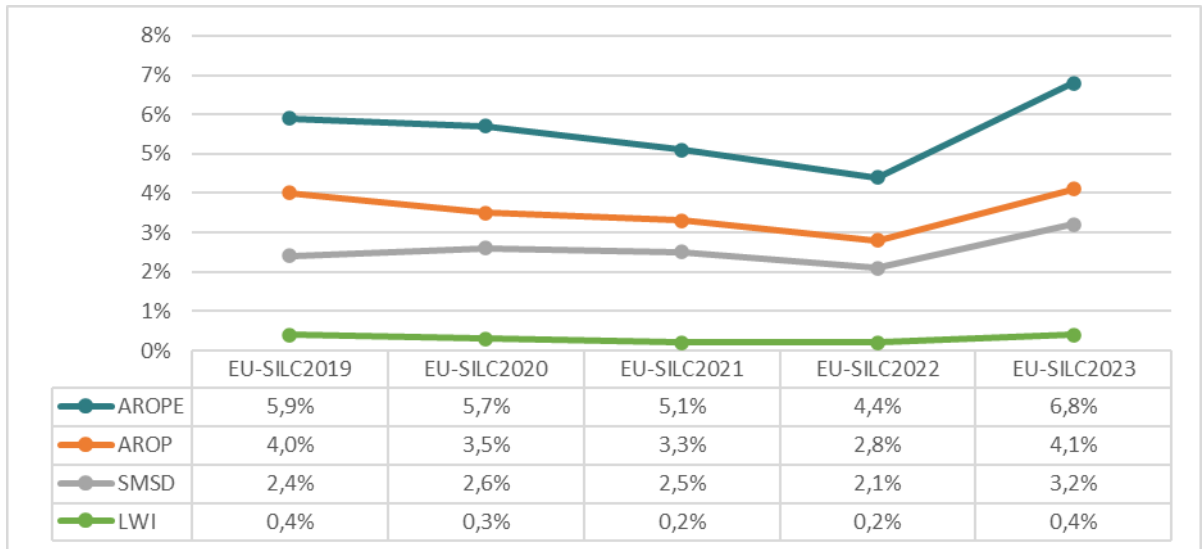
De situatie voor werkenden lijkt er daarentegen op achteruit te zijn gegaan. De AROPE nam toe van 5,2% in de EU-SILC 2022 tot 7,1% in de EU-SILC 2023. In tegenstelling tot de werknemers, evolueren de armoedecijfers voor de zelfstandigen gunstig waarbij zowel het niveau van de AROPE, AROP en SMSD lager ligt voor de EU-SILC 2023 ten opzichte van de EU-SILC 2022. De recente toename van de armoedecijfers onder werkenden is bijgevolg hoofdzakelijk toe te schrijven aan de evoluties van de armoede indicatoren bij werknemers.

Onderstaande grafiek toont duidelijk dat voor werknemers de vier eerder genoemde armoede indicatoren zijn toegenomen voor de EU-SILC 2023 ten opzichte van de EU-SILC 2022. Van de drie sub indicatoren van de AROPE neemt de AROP het sterkst toe, met 1,3 procentpunten. Statbel geeft hiervoor volgende mogelijke verklaring *“Het beschikbaar inkomen van werkenden is minder hard gestegen dan dat van werklozen, gepensioneerden en inactieven. Ambtenarenlonen en uitkeringen werden dan wel meermaals automatisch geïndexeerd in 2022, de lonen in de privésector volgen niet steeds hetzelfde tempo. Concreet betekent dit dat een deel van de werknemers door het uitstellen van de loonindexatie onder de armoededrempel is beland, die naar boven werd gestuwd door (onder meer) de geïndexeerde uitkeringen.”* (Statbel, 2024¹⁷) Het is echter afwachten of deze recente toename slechts een

¹⁷ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>

eenmalige evolutie is, mogelijk als gevolg van het uitstel van de loonindexatie in bepaalde sectoren in de privé sector tot 2023.

Grafiek 7. Evolutie van de AROPE, AROP, SMSD en QJH, voor werknemers, EU-SILC 2019-2023, België, in %

Bron: EU-SILC, Statbel

Ondanks deze minder gunstige evoluties voor werknemers, mogen we niet vergeten dat hun armoedecijfers nog steeds beduidend lager liggen in vergelijking met bepaalde andere groepen. Hoewel een aantal kwetsbare groepen er dus op zijn vooruitgegaan blijven er nog steeds gevoelige verschillen bestaan. De meeste kwetsbare groepen in 2023 blijven immers dezelfde als in vorige jaren.

In voorgaande WG SIC-nota's concludeerden we al dat de COVID-crisis niet resulteerde in een significante stijging van de armoede in België mede door de overheidsmaatregelen die in deze periode zijn genomen.

De post-COVID jaren 2022 en 2023 werden evenwel gekenmerkt door o.a. hoge inflatie, een preciaire internationale situatie en een hoog aantal leefloonbegunstigden, maar ook door een hoge stabiele werkzaamheidsgraad en een sterke tot beperkte economische groei.

De recente EU-SILC 2023 weerspiegelt enerzijds de situatie van 2023 (door bv. de SMSD) en anderzijds de inkomenssituatie van 2022 (door bv. de AROP). Op basis van de EU-SILC2023 komen we tot de conclusie dat ook in de post-COVID-periode de armoede niet significant is toegenomen.

Monitoring van de levensomstandigheden

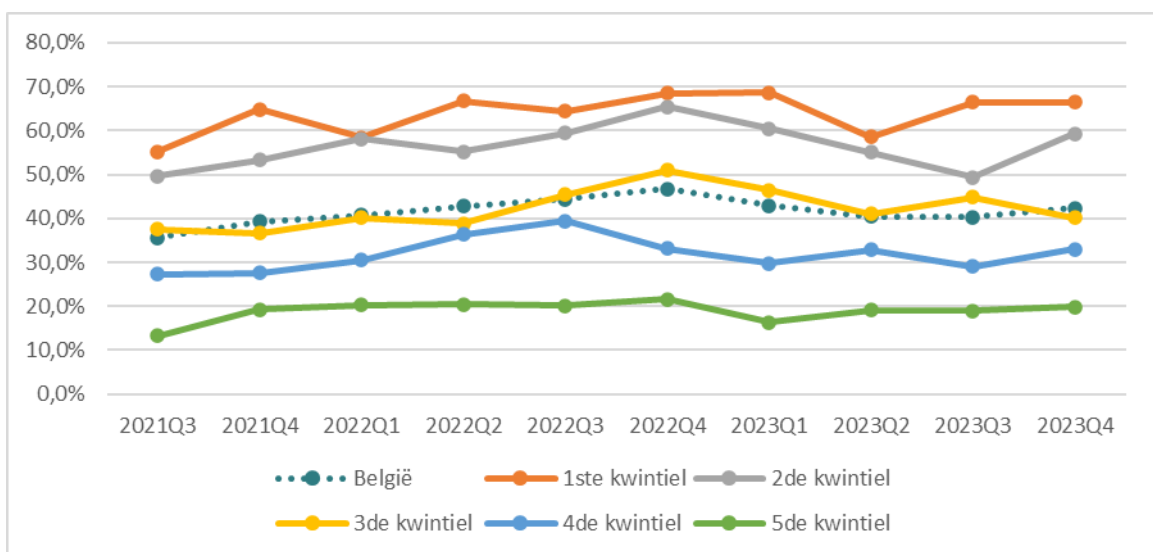
Daarnaast kunnen we ons op vlak van levensomstandigheden baseren op de gegevens uit de bevraging naar de levensomstandigheden van Statbel (cf.

Infra Annual Living Conditions, (IALC)). De recentste bevraging onder de Belgische bevolking¹⁸ laat evenwel geen grote evoluties zien.

Het aandeel Belgen die het moeilijk heeft om rond te komen is licht toegenomen in het vierde kwartaal van 2023 ten opzichte van het in het derde kwartaal van 2023. Concreet geeft, volgens deze cijfers, 40,3% van de Belgische bevolking, aan het zeer moeilijk, moeilijk of eerder moeilijk te hebben om rond te komen met het totale beschikbare inkomen van hun huishouden in het derde kwartaal van 2023. In het vierde kwartaal in 2023 was dit aandeel gelijk aan 42,4%. Over alle vier de kwartalen heen, blijft het totale aandeel dat zegt 'eerder moeilijk tot zeer moeilijk' rond te komen relatief stabiel in 2023 in België.

Bepaalde groepen van personen waaronder werklozen en arbeidsongeschikten blijven echter kwetsbaar en hebben het moeilijk(er) om rond te komen. Ook personen met een laag inkomen hebben het gevoelig moeilijker om de eindjes aan elkaar te knopen. 67% van de personen in het eerste inkomenskintiel gaf aan dat ze het moeilijk hadden in het vierde kwartaal van 2023. Dit aandeel bleef constant ten opzichte van het derde kwartaal. (grafiek 8).

Grafiek 8. Aandeel dat aangeeft het zeer moeilijk, moeilijk of eerder moeilijk heeft om de eindjes aan elkaar te knopen (in %), totaal en per inkomenskintiel, België, Q3 2021 – Q4 2023

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), Driemaandelijke monitoring van de leefomstandigheden

¹⁸ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/driemaandelijke-monitoring>
<https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/driemaandelijke-monitoring>

"Deze cijfers komen uit een enquête waarin Statbel elk kwartaal zo'n 5.000 Belgen tussen 16 en 74 jaar bevrageert over hun persoonlijk welbevinden en hun levensomstandigheden." (Bron: Statbel).

Hieraan gelinkt, laten de resultaten van de enquête ook zien dat de tevredenheid met de financiële situatie van het huishouden stabiel blijft in het vierde kwartaal van 2023 ten opzichte van het derde kwartaal. In het derde kwartaal van 2023 gaven de Belgen een score van gemiddeld 6,9 op 10 over hun financiële situatie, in het vierde kwartaal 2023 was deze score gelijk aan gemiddeld 6,8 op 10. Over alle vier de kwartalen in 2023 heen, blijft deze score overwegend stabiel.

Daarnaast is het aandeel Belgen dat aangeeft een hoger inkomen te hebben in vergelijking met 12 maanden ervoor constant gebleven tussen het derde en vierde kwartaal van 2023. Het gaat over 22,9% van de Belgen in het derde kwartaal ten opzichte van 22,6% in het vierde kwartaal van 2023. Ook de aandelen die aangeven een min of meer gelijk totaal beschikbaar huishoudinkomen te hebben (van 67,0% in 3Q2023 t.o.v. 66,6% in 4Q2023) en die aangeven een lager inkomen te hebben (van 7,6% in 3Q2023 naar 8,5% 3Q2023) in vergelijking met 12 maanden ervoor, blijven overwegend stabiel tussen het derde en vierde kwartaal in 2023.

Voor het vierde kwartaal van 2023 zijn de voornaamste redenen voor een hoger huishoudinkomen, de indexering en "een stijging van het aantal werkuren of van wedde of loon binnen dezelfde job". De voornaamste redenen voor een inkomensdaling zijn "pensionering" en "onbeschikbaar voor werk omwille van ziekte of invaliditeit".

Ruimere sociale ontwikkelingen

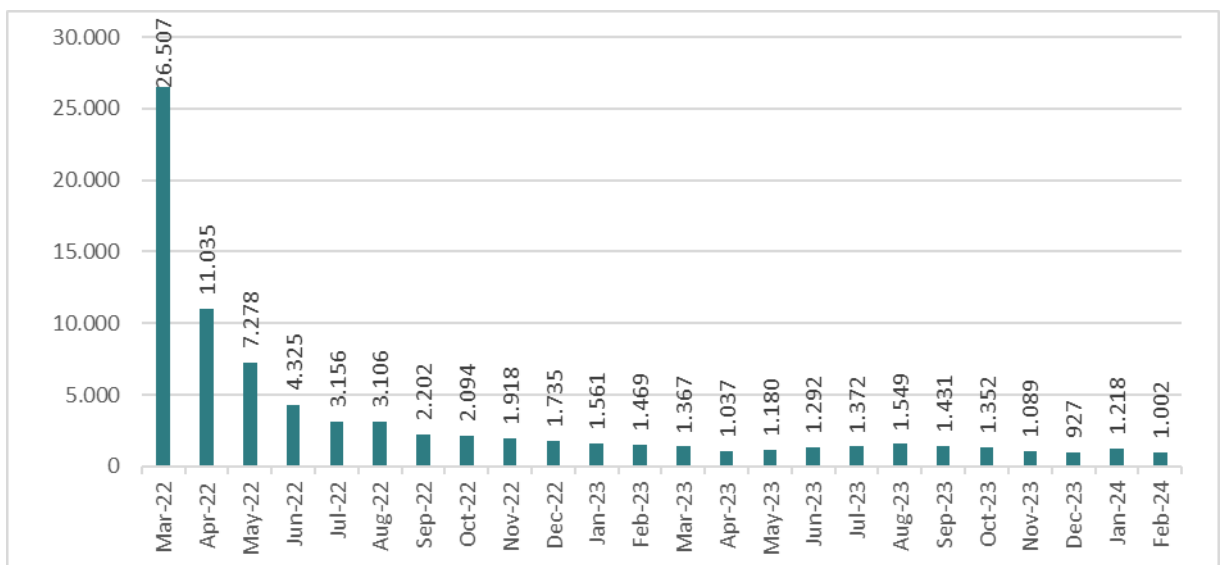
De Oekraïne crisis

Het gewapend conflict in Oekraïne zorgt voor een stroom aan vluchtelingen naar Europa. Ook voor België vormt deze vluchtelingenstroom een nieuwe uitdaging. Het is immers duidelijk dat een inwijking van vluchtelingen van dergelijke omvang ook een aantal sociale uitdagingen met zich zal meebrengen.

Profiel

In 2022 ontvingen 63.356 personen een attest tijdelijke bescherming in België. In 2023 nam dit aantal af tot 15.626. Voor de eerste twee maanden van 2024 blijft het aantal personen dat een attest tijdelijke bescherming heeft ontvangen relatief beperkt. In december 2023 bedroeg dit aantal nog 927, maar dit aantal neemt in januari opnieuw toe tot 1.218. In februari neemt dit aantal opnieuw af tot ongeveer 1.000. (grafiek 9)

Grafiek 9. Evolutie van het aantal personen dat een attest tijdelijke bescherming ontving, per maand, België, 10 maart 2022 tot 29 februari 2024

Bron: Dienst Vreemdelingenzaken¹⁹

Tussen 10 maart 2022 en 29 februari 2024, had de overgrote meerderheid van personen met tijdelijke bescherming effectief de Oekraïense nationaliteit (97,8%). Daarnaast gaat het voornamelijk om (meerderjarige) vrouwen (44,2%) en minderjarigen (31,5%).²⁰

¹⁹ [Tijdelijke bescherming | IBZ](#)

²⁰ Zie ook [Ontheemden uit Oekraïne | Statbel \(fgov.be\)](#)

Toegang tot medische zorg

Met een attest tijdelijke bescherming, kan iemand zich inschrijven bij een ziekenfonds in België. Na aansluiting kan deze persoon voor alle medische zorg een huisarts, tandarts of een andere zorgverlener raadplegen.²¹ Meer concreet is het lidmaatschap van een ziekenfonds onderworpen aan een aantal specifieke principes (i.e. 'verzekering geneeskundige verzorging en uitkeringen'). De principes en regels van verzekeraarbaarheid stellen verzekerden, na correcte inschrijving/registratie, in staat om toegang te krijgen tot terugbetalingen van ziektekosten en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en om dit recht te behouden.²² (Bron RIZIV)

Het aantal ontheemden uit Oekraïne met tijdelijke bescherming die aangesloten zijn bij een Belgisch ziekenfonds is een indicator die al een iets beter beeld geeft rond hun toegang tot medische zorg. Het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) beschikt over cijfers omtrent het aantal ontheemden aangesloten bij een Belgisch ziekenfonds²³. Onderstaande grafiek geeft een geleidelijke stijging van het aantal aansluitingen bij een ziekenfonds binnen deze groep weer.

In januari 2024 waren er 50.890 ontheemden uit Oekraïne aangesloten bij een Belgisch ziekenfonds. In februari 2024 nam dit aantal toe tot 51.677 (grafiek 10). In verhouding met het totale aantal personen dat een attest tijdelijke bescherming ontving tussen 10 maart 2022 en 29 februari 2023 (81.202 Bron: Dienst Vreemdelingen) is dit voor de maand februari ruwweg 64%.²⁴

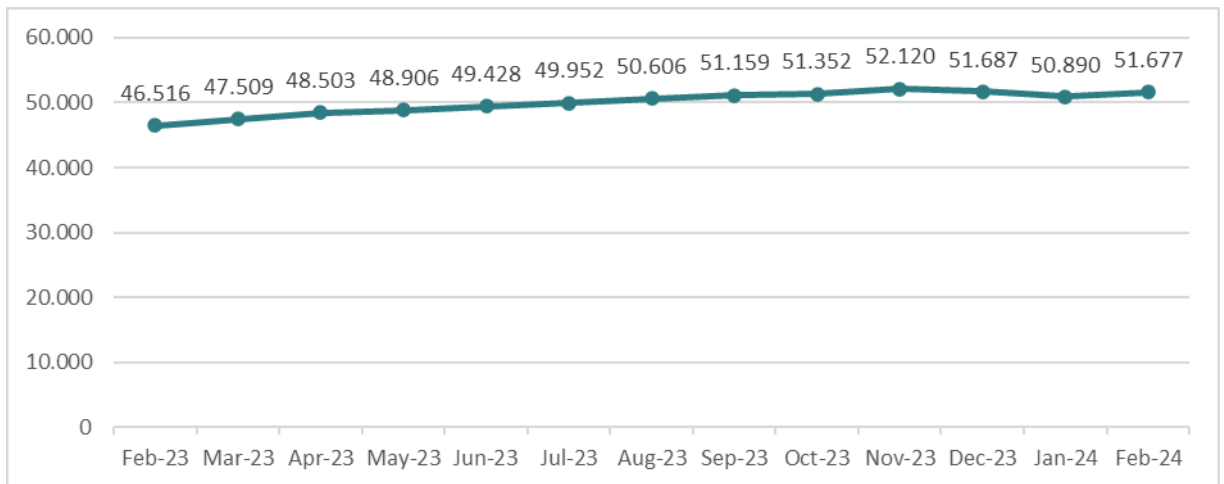
²¹ <https://info-ukraine.be/nl/ondersteuning-belgie/medische-zorg-oekraïense-vluchtelingen>

²² "Het recht op gezondheidszorg begint op de 1e dag van het kwartaal waarin de registratie van kracht wordt en wordt toegekend tot 31 december van het jaar volgend op het jaar waarin het recht begon. Dit alles heeft invloed op het aantal ontheemden uit Oekraïne dat is aangesloten bij de ziekenfondsen. Ontheemden uit Oekraïne die zich in april 2022 hebben ingeschreven bij een ziekenfonds en vervolgens hun recht op gezondheidszorg hebben geopend, worden in elk geval tot eind 2022 in de cijfers opgenomen omdat hun recht op gezondheidszorg nog steeds geldig is. Dit is ook het geval als zij er in de tussentijd geen actief gebruik meer van maken." (Bron RIZIV)

²³ Totaal aantal, dus zowel gerechtigden en personen ten laste

²⁴ De verhouding tussen het aantal ontheemden uit Oekraïne aangesloten bij een Belgisch ziekenfonds en het totale aantal personen dat een attest tijdelijke bescherming ontving in België geeft een indicatie maar is niet voor 100% representatief voor de reële situatie. Personen die teruggekeerd zijn of niet meer in België verblijven na ontvangst van tijdelijke bescherming werden bijvoorbeeld niet meegerekend alsook personen die pas eind november in België aankwamen en een attest ontvingen hebben wellicht nog niet de tijd gehad om zich aan te sluiten. Het is belangrijk om deze bemerkingen in het achterhoofd te houden bij het interpreteren van dit percentage.

Grafiek 10. Totaal aantal ontheemden uit Oekraïne aangesloten bij een Belgische ziekenfonds, België, februari 2023 – februari 2024

Bron: RIZIV

Arbeidsmarktintegratie

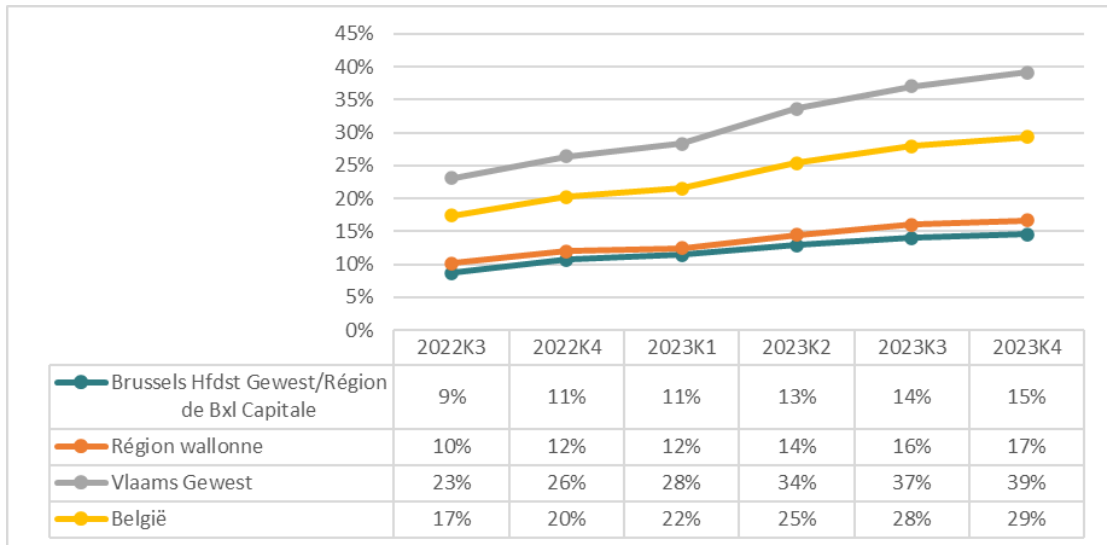
Arbeidsmarktparticipatie

De tewerkstelling onder Oekraïense vluchtelingen met een tijdelijke verblijfsstatuut steeg geleidelijk doorheen 2022 en neemt verder toe in 2023 in België, al blijft totale aantal relatief beperkt.

Wat betreft het vierde kwartaal 2023, had ongeveer 29% van de ontheemde Oekraïners op actieve leeftijd (18-64 jaar) in België enige werkervaring opgedaan (cf. minstens één periode van tewerkstelling in België, ongeacht de duur ervan), ten opzichte van 28% in het derde kwartaal. Hoewel het aandeel relatief beperkt blijft, is er wel een toename ten opzichte van de voorgaande kwartalen. Een jaar eerder, in het vierde kwartaal 2022 bedroeg dit aandeel nog 22% (zie grafiek 11)²⁵. Regionale verschillen zijn eveneens op te merken.

²⁵ Bron: VDAB/berekeningen op basis van een lijst ontheemden aangeleverd door Statbel die door de KSZ gekruist worden met de beschikbare tewerkstellingscijfers.

Grafiek 11. Aandeel 18-65-jarige tijdelijk ontheemde Oekraïners dat gewerkt heeft in het gegeven kwartaal, totaal en per gewest, in %, derde kwartaal 2022 – vierde kwartaal 2023

Bronnen: VDAB, KSZ, Statbel

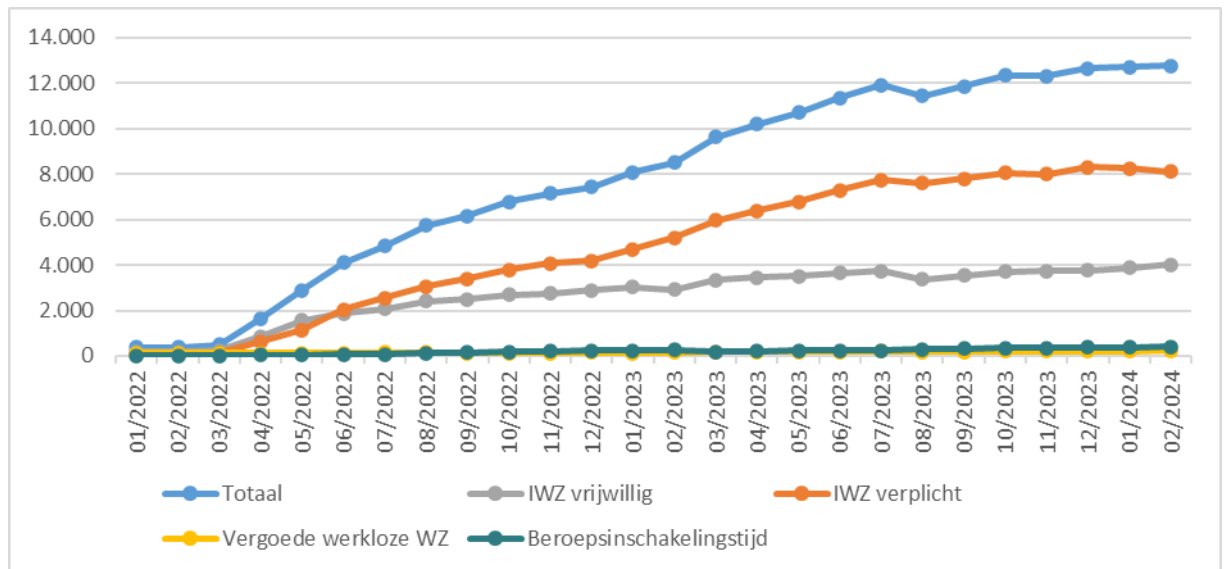
Werkzoekenden

We beschikken over gegevens van Oekraïners die zich inschrijven als werkzoekenden. In deze data over **ingeschreven werkzoekenden (IWZ)** zien we **algemeen een stijgende tendens** in het aantal IWZ met de Oekraïense nationaliteit²⁶. Onderstaande grafiek, geeft o.a. het totaal aantal IWZ, het aandeel vrijwillig ingeschreven (niet-vergoede) werkzoekenden - dit is de categorie waarin o.a. mensen van buitenlandse nationaliteit terechtkomen die de Belgische arbeidsmarkt betreden als werkzoekende - en verplicht (niet-vergoede²⁷) ingeschreven werkzoekenden weer.

²⁶ Merk op dat deze gegevens dus betrekking hebben op personen met de Oekraïense nationaliteit, Oekraïense vluchtelingen met tijdelijke bescherming kunnen niet uit deze data worden onderscheiden. Hetzelfde geldt ook voor onderdanen van derde landen.

²⁷ De niet-vergoede slaagt hier op het niet ontvangen van een werkloosheidsuitkering. Het zou bijvoorbeeld wel kunnen dat binnen de groep verplicht IWZ, personen een equivalent leefloon ontvangen.

Grafiek 12. Evolutie aantal ingeschreven werkzoekenden met de Oekraïense nationaliteit, totaal en naar type, januari 2022- februari 2024

Bron: RVA, gebaseerd op gegevens van de gewestelijke instanties voor arbeidsbemiddeling

In januari 2024 waren er in totaal (op basis van gegevens van de gewestelijke instanties voor arbeidsbemiddeling) 12.725 Oekraïners ingeschreven als werkzoekende waarvan 3.868 als vrijwillig IWZ en 8.260 als verplicht IWZ. Dit is een toename ten opzichte van december 2023. In februari 2024 blijft het totaal aantal ingeschreven werkzoekende Oekraïners overwegend stabiel op 12.756 (waarvan 4.013 vrijwillig en 8.114 verplicht).

In januari 2024 waren er in totaal 608 Oekraïners ingestroomd als IWZ. In februari 2024 waren dit er 643. Daarnaast zijn er in januari en februari respectievelijk 899 en 1.027 Oekraïners uitgestroomd.

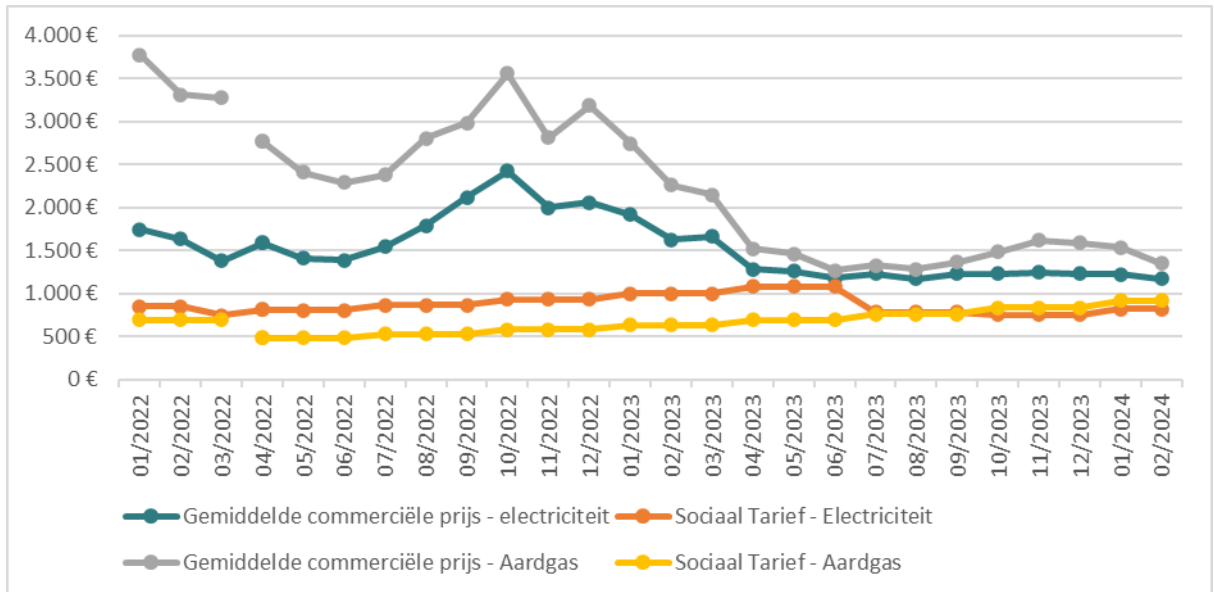
De energiecrisis

De energiecrisis en hoge energieprijzen waren een grote uitdaging in 2022. Op basis van o.a. de energie-inflatie en de simulaties van de jaarfactuur van elektriciteit en gas, kunnen we echter besluiten dat na de sterke stijging van de energieprijzen en de energie-inflatie vanaf medio 2021, in 2023 er een ommekeer heeft plaatsgevonden, waarbij de energieprijzen opnieuw afnemen. Voor de eerste helft van 2023, was er een duidelijke, dalende trend voor de energieprijzen in België. In de tweede helft van 2023 was deze afnemende trend minder uitgesproken.

Evolutie gemiddelde jaarfactuur

Op basis van de cijfers over de gemiddelde jaarfactuur voor elektriciteit en aardgas, beschikbaar gesteld door de Commissie voor de regulering van de Elektriciteit en het Gas (GREC), kunnen we ook een beeld krijgen van de evolutie van deze prijzen. Onderstaande grafiek geeft deze gegevens weer.

Grafiek 13. Evolutie van de gemiddelde jaarfactuur²⁸ (all-in) voor elektriciteit en aardgas, commerciële prijs en sociaal tarief, huishoudelijke klanten²⁹, België, januari 2022 tot februari 2024

Bron: Commissie voor de regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), boordtabel

Voor de eerste twee maanden van 2024 blijft **de gemiddelde jaarfactuur voor elektriciteit** overwegend stabiel. In december 2023 bedroeg deze 1.234,51 euro om in januari en februari 2024 te evolueren naar respectievelijk 1.221,68 euro en 1.171,42 euro. De **gemiddelde jaarfactuur voor aardgas** blijft tussen december 2023 en januari 2024 overwegend stabiel van 1.587,90 euro tot 1.540,76 euro maar neemt in februari 2024 opnieuw af tot 1.349,92 euro.

De sociale tarieven³⁰ blijven in vergelijking met de commerciële prijzen stabiel. Tussen oktober en december 2023 bedroeg het sociaal tarief voor elektriciteit 755,76 euro. In januari en februari 2024 neemt dit tarief toe tot 821,31 euro. Het sociaal tarief voor aardgas bedroeg in de drie laatste maanden van 2023; 833,92 euro. In januari en februari 2024 neemt dit tarief toe tot 913,65 euro.

²⁸ De jaarfactuur is een simulatie op basis van een gegeven standaard verbruiksniveau, de prijsformules en tarieffiches zoals gepubliceerd door de energieleveranciers voor de desbetreffende maand. Bron: <https://www.creg.be/nl/professionals/marktwerking-en-monitoring/boordtabel>

²⁹ Voor huishoudelijke klanten, wordt de jaarfactuur van elektriciteit berekend voor een jaarverbruik van 3.500 kWh met een enkelvoudige meter. Dit profiel geldt als standaard verbruiksprofiel. Voor huishoudelijke klanten, werd de jaarfactuur van aardgas berekend voor een jaarverbruik van 23.260 kWh. De CREG heeft echter beslist om haar standaard aardgasverbruiksprofiel voor particuliere aan te passen naar een representatiever jaarverbruik van 17.000 kWh vanaf 1 april 2022. Bijgevolg is er een breuk in de resultaten in april 2022.

³⁰ De CREG berekent het bedrag van het sociaal tarief voor elektriciteit en aardgas om de 3 maanden. Aangezien het sociaal tarief wordt berekend op basis van het commerciële tarief (het goedkoopste van de markt) stijgt (of daalt) het sociaal tarief ook als dit commercieel tarief stijgt (of daalt). De stijging (of daling) van de energieprijzen wordt dus ook doorgerekend in het sociaal tarief. Door de maatregel om het sociaal tarief te plafonneren kunnen eventuele stijgingen ervan worden beperkt. Meer info over het sociaal tarief en zijn berekening: [Sociaal tarief | CREG : Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas](#). Let wel op bovenstaande cijfers geven de gemiddelde jaarfactuur weer o.b.v. de boordtabel van de Creg.

Potentiële impact op het inkomen

De hoge energieprijzen oefenen potentieel een grote druk uit op het huishoudbudget. Gegeven dat de energieprijzen in 2023 zijn gedaald lijkt deze 'potentiële' druk wel afgenomen. Zie ook box 'De consumptieprijsindex nader bekeken' hierboven.

We kunnen de verhouding van het jaarlijks mediaan equivalent beschikbaar inkomen op basis van de EU-SILC 2023 (inkomens 2022)³¹ en de (gesimuleerde) jaarlijkse factuur voor elektriciteit en aardgas voor een standaardverbruik met elkaar vergelijken doorheen de tijd. In februari 2022 maakte deze jaarfactuur voor elektriciteit ongeveer 6% uit van het jaarlijks mediane inkomen en de jaarfactuur voor aardgas 11%. In februari 2023 maakte deze jaarfactuur voor elektriciteit ongeveer 5% uit van het jaarlijks mediane inkomen en de jaarfactuur voor aardgas 8%. Een jaar later (februari 2024) is dit aandeel gelijk aan 4% voor elektriciteit en 5% voor aardgas.

De verhouding van de gesimuleerde jaarfactuur van elektriciteit voor een standaardverbruik met de armoedegrens (gebaseerd op EU-SILC 2023) voor een alleenstaande³² bedroeg in februari 2022 ongeveer 9%. In februari 2023 bedroeg dit percentage 8% en in februari 2024 6%. Voor aardgas, waren deze percentages gelijk aan zo'n 19% in februari 2022 in vergelijking met 8% in februari 2023 en 6% in februari 2024. Een standaardverbruik voor elektriciteit en gas nam dus in februari 2024 zo'n 12% van de armoededrempel voor een alleenstaande in. Voor een koppel met 2 kinderen was dit 6%. Dit aandeel is voor beide huishoudgroepen lager in februari 2024 ten opzichte van diezelfde maand één en twee jaar geleden.

Er weze opgemerkt dat deze cijfers enkel worden weergegeven als **indicatie van de potentiële impact** op het mediane huishoudinkomen en een inkomen op de armoedegrens. Deze cijfers zijn niet gedifferentieerd naar concrete situaties en ze geven dan ook **niet** de reële verhoudingen van het verbruik in relatie tot het inkomen weer.

³¹ Het mediaan gezinsinkomen en de armoedegrens werden geïndexeerd bij de berekeningen, hierbij werd de indexeringen van de uitkeringen gevolgd. Zie <https://socialsecurity.belgium.be/nl/cijfers-van-sociale-bescherming/statistische-publicaties/indexering-van-de-sociale-uitkeringen>

³² Armoededrempel voor alleenstaande = 17.398 euro (niet-geïndexeerd) (EU-SILC 2023)

Arbeidsongeschiktheid en invaliditeit

Focus: Stijgend en hoog aandeel langdurig zieken in België, deelname aan re-integratie instrumenten neemt toe maar blijft beperkt en vertaalt zich niet in een snellere uitstroom

De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid³³ publiceerde in maart 2024 een verslag over de arbeidsongeschiktheid en de re-integratie van werknemers op de arbeidsmarkt. In wat volgt, geven we een korte samenvatting van de belangrijkste vaststellingen uit dit verslag.

Het rapport vermeldt dat sinds de jaren 2000 het aantal werknemers in invaliditeit sterk is toegenomen in België. Ook de instroom in arbeidsongeschiktheid is het laatste decennia toegenomen in België. De COVID-19-periode is hier echter een uitzondering op. Bovendien is België op vlak van het aandeel en de stijging van het aantal personen in arbeidsongeschiktheid één van de slechtste leerlingen van de klas in Europa.

De toename van de instroom in de ziekte- en invaliditeitsverzekering is voor een deel toe te schrijven aan maatschappelijke factoren zoals de vergrijzing en de vervrouwelijking van de arbeidsmarkt, ondanks de algemene verbetering van het gemiddelde gezondheidsniveau. Het is namelijk zo dat de gezondheid verslechtert met de leeftijd en dat chronische gezondheidsproblemen zich vaker voordoen bij vrouwen.

Er zijn dan ook ongelijkheden op vlak van gezondheid. De incidentie van arbeidsongeschiktheid varieert namelijk naar leeftijd, geslacht maar ook naar opleidingsniveau, gezinssituatie en regio mede door verschillen in levens- en arbeidsomstandigheden. Daarnaast verschilt de incidentiegraad ook per paritaire comité en volgens bedrijfstak. Sommige werknemers worden door de aard van de bedrijfsactiviteit of door hun functie onderhevig aan grotere risico's voor hun fysieke en mentale gezondheid.

Demografische ontwikkelingen kunnen de toename van het aantal langdurig zieken echter niet helemaal verklaren. Ook andere factoren spelen mogelijk een rol. Denk aan socio-economische factoren zoals de hervorming van de sociale zekerheid en de relatieve generositeit van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Naast de instroom, kan ook de uitstroom bekeken worden aangezien beide het aantal langdurig zieken mee bepalen. Sinds de jaren 2000 is de uitstroom relatief stabiel gebleven. De auteurs van het verslag stellen verder dat de kans op het verlaten van de arbeidsongeschiktheid snel afneemt na 6 maanden afwezigheid.

Om de uitstroom te bevorderen, bestaan er in België een aantal re-integratie instrumenten zoals een gedeeltelijke werkhervatting, een bezoek voorafgaand

³³ <https://hrw.belgie.be/nl/home/verslagen-adviezen/verslagen-2024>

aan de werkhervatting, een formeel re-integratie traject of arbeidsbemiddelingstrajecten. Desalniettemin is re-integratie een complex systeem. Zo bepaalt bijvoorbeeld de gezondheidstoestand in de eerste plaats of en wanneer een re-integratie mogelijk is. Hoewel de deelname aan dergelijke re-integratie instrumenten toeneemt, blijft het aandeel nog relatief beperkt, waardoor dit zich (nog) niet vertaalt in een snellere uitstroom. Bovendien begint de deelname aan de re-integratie-instrumenten vaak laat, hoewel een vroege start, binnen de 6 maanden van afwezigheid, de belangrijkste succesfactor is.

De auteurs van het rapport concluderen dat *“om de groei van het aantal langdurig zieken tegen te gaan, de instroom in het systeem moet verminderen en/of de uitstroom versnellen, maar momenteel geen van beide zich voordoet”*. (p.12, Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, 2024).

Evolutie van het aantal arbeidsongeschikten en invaliden

Arbeidsongeschiktheid

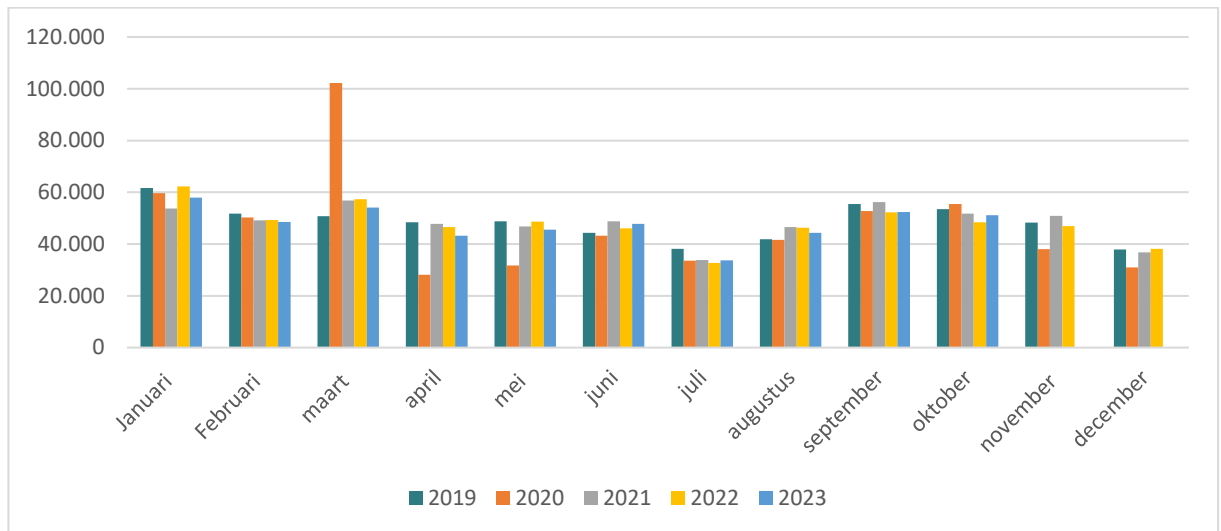
In eerdere WG SIC- rapporten concludeerden we dat over het algemeen de COVID-19 een beperkte impact heeft gehad op het aantal en volume van de arbeidsongeschiktheid, zowel tijdens de periode van primaire arbeidsongeschiktheid (eerste jaar ongeschiktheid), als tijdens de periode van invaliditeit (vanaf het tweede jaar ongeschiktheid). Behalve in maart 2020 heeft COVID-19 niet of nauwelijks geleid tot een significante toename van het aantal arbeidsongeschiktheden.

Het was echter wel zo dat wanneer het aantal COVID-infecties toenam als gevolg van een nieuwe coronagolf, het aantal personen dat arbeidsongeschikt werd omwille van corona in diezelfde periode logischerwijs ook toenam. Dit resulteerde tot op zekere hoogte in een relatief hoger niveau van het aantal getuigschriften ‘aanvang arbeidsongeschiktheid’ (zie bijvoorbeeld oktober 2020 op grafiek 14 en 15).

‘Post-COVID’, tussen januari 2022 en oktober 2023 (meest recente cijfers), piekte in januari 2022 het aantal getuigschriften ‘aanvang arbeidsongeschiktheid’ zowel voor loontrekkenden (62.242) als zelfstandigen (6.686). Daarna lijken de cijfers voor 2022 en 2023 zich te normaliseren voor werknemers in lijn met de tendensen in 2019. Het aantal getuigschriften ‘aanvang arbeidsongeschiktheid’ onder zelfstandigen blijft daarentegen over de maanden heen in 2022 en (voorlopig) in 2023 op een globaal hoger niveau dan in 2019.

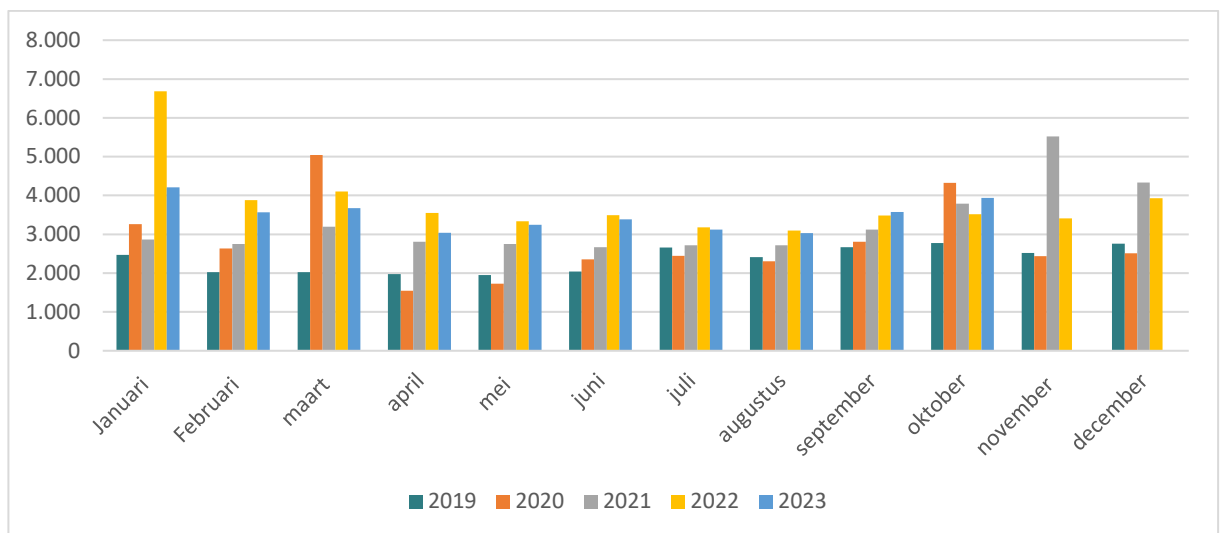
Volgens de meeste recente, beschikbare cijfers, bedroeg het aantal getuigschriften ‘aanvang arbeidsongeschiktheid’ in oktober 51.093 voor werknemers en 3.939 voor zelfstandigen. Dit is een stijging ten opzichte van de zomermaanden juli en augustus waar dit aantal doorgaans lager ligt.

Grafiek 14. Evolutie van het aantal getuigschriften aanvang arbeidsongeschiktheid, loontrekkenden, 2019-2023

Bron: RIZIV

Grafiek 15. Evolutie van het aantal getuigschriften aanvang arbeidsongeschiktheid, zelfstandigen, 2019-2023

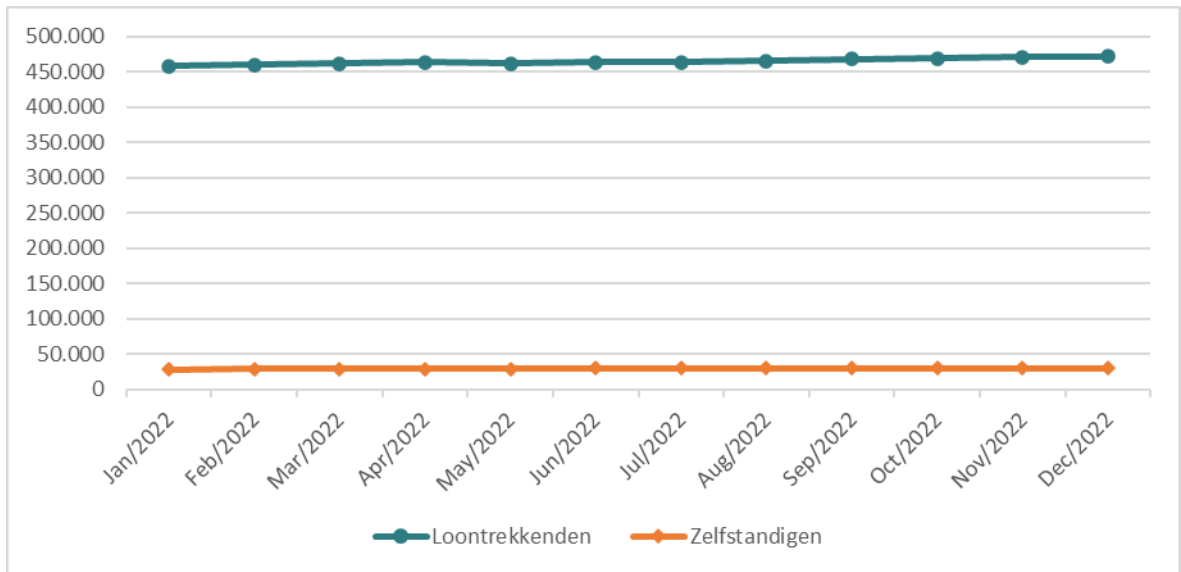
Bron: RIZIV

Invaliditeit

Hoewel de COVID-19 pandemie voor het grootste deel achter ons ligt, raken mensen nog steeds besmet met het virus. In de eerste maanden van 2022 was het aantal personen die arbeidsongeschikt werden omwille van **corona** relatief hoog, als gevolg van de vijfde coronagolf, dit zowel bij zelfstandigen maar voornamelijk onder werknemers. Zo was dit aantal in januari 2022 nog gelijk aan 10.360 werknemers en 3.086 zelfstandigen. Daarna nam dit aantal geleidelijk af. In 2023 gaat het nog om een beperkt aantal. Volgens de meest recente cijfers, waren er in oktober 2023 slechts 359 werknemers arbeidsongeschikt omwille van corona, bij zelfstandigen bedroeg dit aantal in diezelfde maand 49.

Tussen januari 2022 en december 2022 neemt het aantal **invaliden**³⁴ toe van respectievelijk 458.252 invaliden tot 471.927 invaliden onder werknemers en van 29.463 invaliden tot 30.444 invaliden onder zelfstandigen. Dit is voor beide groepen een toename met ongeveer 3%. Voor de meeste maanden in 2022, was het aantal personen dat instroomden in de invaliditeit hoger dan het aantal personen dat uitstroomden, wat mede de algemene toename verklaart.

Grafiek 16. Toestand van het aantal invaliden, loontrekkenden en zelfstandigen, 2022

Bron: RIZIV.

³⁴ Vanaf het moment dat een gerechtigde een arbeidsongeschiktheid bereikt van 1 jaar en 1 dag, treedt hij in invaliditeit